

УДК 354:336.225.2

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ В УКРАЇНІ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ ПОРТАЛІВ**

Т.В. МЕРКУЛОВА, Г.В. АКУЛОВА

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Статтю присвячено характеристиці розвитку елементів електронного уряду у сфері оподаткування на підставі порівняльного аналізу порталів податкових органів України та Росії. На його підставі виявлено східні та відмінні риси, а також недоліки, що характерні для певних стадій розвитку електронного уряду, згідно методології ООН

Сучасна цивілізація характеризується стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Однак це явище не раптове – кілька останніх десятиліть інформація поступово займала чільні позиції практично у всіх сферах людської діяльності. Загалом економіка промислово розвинених країн на сьогоднішній день перетворюється відповідно до швидкого розвитку і поширення передових інформаційних і комунікаційних технологій. Доступ до інформації є безпрецедентним, і причетність до інформаційного процесу та обміну допомогла бізнесу підвищити ефективність, а домогосподарствам покращити їх рівень життя. У широкому розумінні інформаційна економіка¹ є характеристикою розвитку сучасної цивілізації [2, 3].

Для інформаційної економіки характерні: розвиток інформаційної індустрії, формування єдиної інфраструктури, інформатизація всіх галузей виробничо-господарської і соціокультурної діяльності, доступність інформації. Створення якісно нового – інноваційного етапу цивілізації має характер петлі зворотного зв'язку. Успішне формування інформаційного середовища є слідством, насамперед, політичних і соціальних умов, що складаються в суспільстві. В свою чергу, процеси інформатизації та глобалізації викликають соціальні, економічні та політичні трансформації. Яскравим прикладом цього є електронні уряди (E-Government).

У рамках національних і міжнародних програм розвитку інформаційного співтовариства була, серед іншого, заявлена необхідність використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності і якості державних послуг. Ці ініціативи одержали назву «Електронний уряд» (E-Government) [4]. Процеси, що пов'язані із розвитком електронного уряду у країнах пострадянського простору, у першу чергу в Україні та Росії, є актуальною темою дискусій та важливішим напрямом діяльності державних органів [5 – 7].

Формування системи електронного уряду та її підтримки вимагає певних державних витрат, які, у кінцевому рахунку, фінансуються з податкових надходжень. В свою чергу, портали податкових органів являють собою одну з найважливіших складових e- government.

¹ Вперше термін «інформаційна економіка» ужив американський дослідник Марк Порат. Автор відзначає, що економіка стає інформаційною тоді, коли обсяг діяльності, пов'язаної з інформацією (створення, обробка, поширення) починає перевищувати обсяг діяльності, пов'язаної із трьома іншими секторами економіки - сільським господарством, промисловістю та наданням послуг. Такий підхід характеризує інформаційну економіку як домінуючий, однак все ж таки сектор, іншої, більш глобальної економіки [1].

Постановка завдання

Метою даної роботи є характеристика розвитку елементів електронного уряду у сфері оподаткування на підставі порівняльного аналізу порталів податкових органів України та Росії.

Результати та їх обговорення

Поняття «електронний уряд» має на увазі використання урядом інформаційно-комунікаційних технологій для сприяння участі громадян у діяльності держави, публікації інформації, надання послуг, а також для адміністрування державних систем. Ідея створення такої форми діяльності держави полягає у тому, що вона зможе поліпшити діяльність уряду шляхом розширення прав громадян і підтримки їх участі в роботі держави.

E-government має ряд очевидних переваг, а саме, - поліпшення якості надання набору вже сформованих державних послуг усім учасникам державного процесу, більш ефективне управління, скорочення корупції, підтримка прозорості державної діяльності, збільшення зручності користування та надання інформації, збільшення доходів і скорочення видатків.

Для характеристики розвитку електронного уряду в даний час використовуються два показники: індекс електронного уряду (E-Government Index) і індекс електронної участі (E-Participation Index). Індекс електронного уряду відображає характеристики доступу до електронного уряду, технологічну інфраструктуру та освітній рівень [8]. Він розраховується на основі трьох показників:

індекс урядових веб-сайтів (Online Service Index);

індекс телекомунікаційної інфраструктури (Infrastructure Index);

індекс людського капіталу (Human Capital Index).

Індекс урядових веб-сайтів розраховується як зважена сума числа точок доступу до сервісів, які є специфічними для кожної з чотирьох стадій розвитку електронного уряду (за методологією ООН)².

Перша стадія (початкова) характеризується тим, що на державних сайтах представлено законодавчі акти та інформація про діяльність органів державного управління. Вони містять посилання на сайти інших міністерств і відомств. Громадяни мають доступ як до поточного інформації, так і до архівів.

Друга стадія (більш розвинута) – державні сайти надають розширений однобічний доступ і спрощений двосторонній між урядом і громадянами, обмежено присутні інтерактивні послуги (запити на неелектронні форми і персональні дані, що можуть бути вислані на електронну адресу).

Третя стадія (ділова) – державні сайти надають розширений двосторонній доступ між урядом і громадянами. Передбачена аутентифікація громадян для обміну діловою інформацією, реалізовані нефінансові транзакції (завантаження і вивантаження форм зворотного зв'язку, онлайн заповнення форм, податкова звітність, запити на одержання сертифікатів, ліцензій, дозволів), а також транзакції, що пов'язані з оплатою послуг державних органів.

Четверта стадія (вищий рівень розвитку) – державні сайти змінюють спосіб взаємодії з громадянами. Вони переходять на платформу веб2.0 і цілком інтерактивні сервіси.

Індекс електронної участі оцінює онлайніві послуги, їх якість і частоту надання по наступним напрямках:

– електронне інформування громадян урядом зі свого веб-сайту (eInformation);

² http://www2.unpan.org/egovkb/egovgovernment_resources/Spotlights_2010.html

– електронні консультації, причому відвідувачі урядового веб-сайту повинні мати можливість вибору теми (eConsultation);

– електронне прийняття рішень за участю громадян країни, при цьому уряд забезпечує зворотний зв'язок за результатами вирішення конкретних проблем (eDecision Making) [9].

З огляду на ці характеристики та стадії розвитку електронного уряду проведемо порівняльний аналіз сайтів податкових адміністрацій України та Російської Федерації. Розгорнута характеристика сайту є громіздкою та об'ємною, тому відмітимо лише значущі особливості обох порталів, щоб згодом зробити висновок, до якої стадії розвитку електронного уряду вони належать.

Доменні ім'я української та російської податкових адміністрацій (ПА) відповідно – <http://sta.gov.ua> та <http://www.nalog.ru>. По-перше, в доменному ім'ї російської ПА присутня аббревіатура World Wide Web, без її використання вхід на портал неможливий, що є застарілістю у формуванні доменного імені. По-друге, частина доменного імені, що є ім'ям сайту є інтуїтивно зрозумілою – nalog, однак не має формального характеру, на відміну від аббревіатури sta (state tax administration). По-третє, домен сайту російської ПА не містить вказівку на те, що сайт є державним (відсутнє gov).

Щодо інформації представленої на сайтах, способах її розміщення, та представлення додаткових послуг, зроблені наступні спостереження.

На сайті російської податкової адміністрації відсутня можливість переглядати його на мовах національних меншин, що мешкають на території РФ, сайт не має навіть англійської версії. Портал української ПА можна продивлятися українською, російською та англійською мовами. Однак переключення з державної мови дещо скорочує головне меню сайту.

Слід відмітити зв'язок з сайтами інших міністерств та відомств. На сайті податкової РФ можна знайти банер для переходу на сайти: «Уряд РФ» (<http://www.government.gov.ru>) і «Міністерство фінансів РФ» (<http://www1.minfin.ru>). На українському сайті також можна знайти банер для переходу на сайт президента (<http://www.president.gov.ua/>), офіційний сайт ВР (<http://portal.rada.gov.ua/>), урядовий портал (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України), антикорупційний портал, сайт Головного управління державної служби України та на інші держсайти.

Головне меню сайту ДПА України складається з наступних закладок: «Про ДПА України», що містить відомості про керівництво Державної податкової адміністрації України та розподіл його обов'язків, перелік структурних підрозділів ДПА України та самостійних підрозділів з правами юридичної особи, відповідне законодавство, вказані інтернет-адреси державних податкових адміністрацій в областях. «Діяльність ДПА», «Органи ДПС», а також є закладки, що містять у собі новини ДПС та бази даних платників ПДВ (анульовані свідоцтва платників)

А також закладки «Регуляторна політика» (тут представлені проекти законодавчих актів). «Приймальня громадян», де можна знайти правову допомогу, «Нормативно-правова база» (тут пояснюється система оподаткування України, закони, акти), «База податкових роз'яснень» (аналог російського посилання «Допомога платникові податків»), «Реалізація заставного й безхазяйного майна» (де перераховані підприємства-боржники, передані на реалізацію, у власність держави), «Консультаційний центр», де можна подивитися розклад роботи, скласти й відправити лист. Однак суттєвим недоліком є то, що немає розділу, де б були представлені дані по українській податковій статистиці.

Головне меню сайту російської ПА значно коротше та містить наступні розділи: «ФНС России», «Права и обязанности налогоплательщиков», розділи про податковий контроль та звітність, про державну регіт рацію та облік платників податків, реквізити для заповнення розрахункових документів та містить розділ «Статистика», а також контактну інформацію. А також окремо винесене меню «Помощь налогоплательщику», що містить податкове законодавство та рекомендації у допомогу починаючому платнику податків.

Звернемо увагу на те, як на відповідних сайтах організований зворотній зв'язок. На сайтах представлена інформація, щодо фізичного звернення до податкових адміністрацій, а саме, надані поштові адреси, телефони, факси. Обидва сайти оздоблені можливістю заповнення електронних форм з питаннями, побажаннями та рекомендаціями. Є можливість надіслати листа на електронну адресу. Особливістю українського сайту є те, що він має власний форум, де користувачі можуть проконсультуватися один з одним, а також отримати пояснення від службовців ДПА.

Таким чином, можна зробити висновок, що сайти, в принципі, перебувають на приблизно однаковому рівні. Кожний з них має недоліки й гідності. Головний плюс у російському сайті – це простота й раціональність в організації основного меню, де є тільки сама необхідна з погляду практики платників податків інформація й немає нічого зайвого, висока швидкість роботи сайту. Серед недоліків – відсутність версій на інших мовах і відсутність можливості електронної звітності.

Серед головних гідностей українського сайту – наявність можливості зв'язатися прямо із працівниками державної податкової адміністрації та задати їм питання, пояснення процедури подачі апеляції, можливість електронної звітності. Головний мінус – перевантаженість сайту другорядними послугами й інформацією, що дуже ускладнює пошук базової інформації.

Висновки

Згідно з класифікацією стадій розвитку електронного уряду, обидва сайти знаходяться десь між першою та другою стадією (з чотирьох можливих) – представлена інформація про діяльність держорганів, законодавчі акти. Сайти містять посилання на портали інших міністерств і відомств. Є доступ до поточної інформації про діяльність держорганів і до архівів. Відмітною рисою другої стадії є те, що представлений розширений односторонній доступ і спрощений двосторонній між урядом і громадянами. Але повністю відсутні аудіо і відео можливості. Сайт російської податкової адміністрації навіть не є мультимедійним.

Тенденції, що склалися у світі, полягають у трансформації суспільства й економіки в інформаційні, висувають набір загальних вимог, виконання яких громадяни й бізнес мають право очікувати від уряду. Те, наскільки швидко і якісно, уряди переходять в електронну форму, є показником ефективності їх діяльності. Однак, державні податкові системи України й Росії не є прикладами успішних електронних урядів і вимагають ряду доробок і модифікацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Porat M. The information economy: definition and measurement / Marc Porat. - Washington :U.S. Department of Commerce, 1977. – 242 p.
2. Нижегородцев Р. М. Информационная экономика. Книга 1. Информационная Вселенная: Информационные основы экономического роста. / Р. М. Нижегородцев. – Москва - Кострома, 2002. — 163 с.

3. Корнейчук Б. В. Информационная экономика. / Б. В. Корнейчук. - СПб.: Питер, 2006. – 400 с.
4. Чугунов А.В. Электронное правительство: эффективность политики внедрения информационно-коммуникационных технологий в государственное управление / Всероссийский конкурсный отбор обзорно-аналитических статей по приоритетному направлению «Информационно-телекоммуникационные системы», 2008. - 55 с.
5. Баранов А. Электронное правительство в Украине? Будет! Когда? // Зеркало недели. – 2002. – № 1.
6. Сморгун Л.В. От электронному государству к электронному правлению: Смена парадигмы // Электронное государство и демократия в начале XXI века. Политическая наука: Сб. науч. тр. № 4. М.: ИНИОН, 2007. – С. 20 – 49.
7. Хохлова Н. Мировые «электронные правительства» идут по пути «одного окна» [Электронный ресурс]. – http://www.cnews.ru/reviews/free/gov2008/articles/zarubej_opit_el_gov.shtml
8. Global E-government Survey 2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan016066.pdf>
9. Перевозкин Ю. Электронное правительство. Часть I: Что, где, почему? - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://pc.uz/publish/doc/text38817_elektronnoe_pravitelstvo_chast_i_chno_gde_pochem

Надійшла 25.10.2010

УДК 346.5:677

НОРМАТИВНО – ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

С. О. МИТРОПАН

Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки України

У статті розглянуто проблеми формування та впровадження правової та економічної політики держави у сфері легкої промисловості, захисту інтересів вітчизняних виробників на внутрішньому та зовнішньому ринках, підвищення їх конкурентоспроможності, мінімізації ризиків у процесі експорту товарів легкої промисловості

Постановка проблеми

Легка промисловість є галуззю, яка забезпечує одну із життєво необхідних потреб людини. За радянських часів легка промисловість була однією з провідних галузей народного господарства. З переходом до ринкової економіки підприємства галузі змінили свою економічну орієнтацію в бік ринковості, поповнили загін малого та середнього підприємництва. Так в організаційно-економічному аспекті невеликі розміри таких підприємств, їх технологічна, виробнича й управлінська гнучкість дають можливість чутливо та своєчасно реагувати на кон'юнктуру ринку, що постійно змінюється. Крім того, мале підприємництво характеризується особливим соціально-економічним виміром, адже за рівнем життя і соціальним становищем представники малого бізнесу належать до більшості населення, є